

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БУДІВНИЦТВА І АРХІТЕКТУРИ

РИТОРИКА

Методичні рекомендації
до вивчення дисципліни для студентів
спеціальності «Публічне управління та адміністрування»

УДК 808
К 59

Укладач: Л.Є. Коваленко, канд. істор. наук.

Рецензент: В.В. Єгоров, канд. істор. наук, доц.

Відповідальний за випуск Є.В. Перегуда, докт. політ. наук,
професор, завідувач кафедри політичних наук і права

Затверджено на засіданні кафедри політичних наук і права,
протокол №2 від 28 серпня 2024 р.

Риторика: Методичні рекомендації до вивчення дисципліни для студентів спеціальності «Публічне управління та адміністрування». Уклад. Л.Є. Коваленко. 26 с.

Подано тематику практичних занять, літературу з підготовки до них, тематику індивідуальних завдань та рекомендації з їх підготовки, питання підсумкового контролю, список рекомендованої літератури.

Призначено для студентів спеціальності «Публічне управління та адміністрування».

ЗМІСТ

Загальні положення	4
Мета та завдання навчальної дисципліни.....	5
Методи навчання	7
Плани практичних занять та література до них.....	9
Індивідуальні завдання	21
Модульно-рейтингова система оцінювання знань	24
Питання підсумкового контролю	26
Політика щодо академічної доброчесності	27
Політика щодо відвідування	27
Методичне забезпечення	28
Інтернет-ресурси.....	34
Зразок оформлення титульного аркуша індивідуальної контрольної роботи	35

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Одними з ключових компетентностей фахівця з публічного управління та адміністрування є не лише здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми у сфері публічного управління та адміністрування або у процесі навчання, що передбачає застосування теорій та наукових методів відповідної галузі і характеризується комплексністю та невизначеністю умов., а й здатність до соціальної взаємодії, до співробітництва й розв'язання конфліктів. Тому стати фахівцем з цієї спеціальності без оволодіння дисципліною «Риторика» неможливо, адже публічне управління – сфера діяльності, що ґрунтується на комунікації між індивідами та соціальними групами. Вивчення цієї дисципліни передбачене навчальними планами підготовки бакалаврів з права та політології у КНУБА.

У цьому виданні аналізуються компетентності, на опанування яких спрямоване вивчення дисципліни. Ці компетентності узгоджуються зі стандартом освіти за спеціальностями 281 «Публічне управління та адміністрування». Також міститься аналіз відповідних результатів навчання, передбачених ОПП « Державне управління у сфері містобудування».

З методичних рекомендацій студенти дізнаються про плани практичних занять, перелік літератури для підготовки до них. Вивчення дисципліни передбачає три змістових модуля, присвячених історії риторики, теоретичним засадам та практичному застосуванню набутих знань відповідно. Під час лекційних занять розглядаються основоположні питання змістових модулів, а також даються настанови та рекомендації стосовно підготовки до практичних занять. Самостійна робота студента передбачає опрацювання рекомендованої літератури та джерел, підготовку до практичних занять та роботу над індивідуальними завданнями.

Оскільки навчальний план передбачає виконання індивідуального завдання студентами, у виданні подано тематику індивідуальних завдань (контрольних робіт) та рекомендації з їх підготовки та захисту. Наведений перелік тем має орієнтовний характер та не є вичерпним. Студенти можуть запропонувати власні теми, виходячи з інтересів своєї наукової роботи. Індивідуальне завдання може бути виконане у різних формах. Зокрема, студенти можуть це зробити у вигляді реферату або в інших формах, наприклад, презентації. В цьому разі обсяг роботи визначається індивідуально – залежно від теми.

Окрім того, у виданні вміщено опис механізмів контролю за результатами навчального процесу, зокрема питання підсумкового контролю, опис політики академічної доброчесності та відвідування.

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою дисципліни є вивчення історії виникнення, еволюції та розвитку риторики, окреслення основних галузей її прикладного значення та засвоєння студентами умінь використовувати знання з риторики у соціальному житті.

Компетентності студентів за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування», що формуються в результаті засвоєння дисципліни

Код	Зміст компетентності
Інтегральна компетентність	
ІК	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми у сфері публічного управління та адміністрування або у процесі навчання, що передбачає застосування теорій та наукових методів відповідної галузі і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.
Загальні компетентності	
ЗК03.	Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.
ЗК04.	Здатність бути критичним і самокритичним.
ЗК05.	Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.
ЗК06.	Здатність працювати в команді.
ЗК10.	Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
ЗК12.	Навички міжособистісної взаємодії.
ЗК13.	Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів діяльності)
ФК01.	Здатність до соціальної взаємодії, до співробітництва й розв'язання конфліктів.
ФК03.	Здатність забезпечувати дотримання нормативно-правових та морально-етичних норм поведінки.
ФК10.	Здатність до дослідницької та пошукової діяльності в сфері публічного управління та адміністрування.

Програмні результати здобувачів освітньої програми, що формуються в результаті засвоєння освітньої компоненти

Код	Програмні результати
-----	----------------------

РН01.	Використовувати базові знання з історичних, культурних, політичних, соціальних, економічних засад розвитку суспільства.
РН02.	Застосовувати норми та правила професійного спілкування українською мовою.
РН11.	Уміти здійснювати пошук та узагальнення інформації, робити висновки і формувати рекомендації в межах своєї компетенції.
РН12.	Уміти налагодити комунікацію між громадянами та органами державної влади і місцевого самоврядування.
РН14.	Уміти коригувати професійну діяльність у випадку зміни вихідних умов.

Після завершення курсу студент повинен знати: ☐

- ☐ основні поняття і терміни риторики
- ☐ історію виникнення та розвитку риторики ☐
- ☐ найвидатніших ораторів в історії
- ☐ технологію взаємодії оратора з аудиторією ☐
- ☐ етапи підготовки промови
- ☐ особливості ефективного виступу ☐
- ☐ види та структуру промов
- ☐ принципи ведення діалогу, дискусії та полеміки

Студент повинен вміти:

- ☐ правильно підготувати промову
- ☐ аргументувати основні тези свого виступу ☐
- ☐ аналізувати промови
- ☐ володіти мистецтвом публічного виступу
- ☐ використовувати ефективні засоби встановлення контакту із аудиторією
- ☐ формувати відповіді на запитання аудиторії.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Вивчення курсу „Риторика” здійснюється у формі лекцій, практичних занять, самостійної роботи студентів над першоджерелами та навчально-методичною літературою, написання індивідуальних завдань (курскових робіт), модульного контролю, складання заліку.

Лекція як провідна організаційна форма навчального процесу вводить в предметне поле риторики, знайомить із найбільш важливими проблемами риторичної науки (світової та вітчизняної), забезпечує системність знань. Наявність конспекту лекцій допоможе студентам здобути цілісні знання з опорою на наукову спадщину світових та вітчизняних ораторів, а також на досягнення сучасної риторичної науки. Викладач постійно оновлює, доопрацьовує, систематизує лекційний матеріал, подає його в навчально-орієнтованій інтерпретації.

Практичне заняття – колективна форма аудиторних занять, активний метод перевірки знань, якому передують лекція і самостійне опрацювання студентами першоджерел, посібників, підручників, поточних публікацій у друкованих та електронних ЗМІ, відеозаписів виступів видатних ораторів, власного конспекту лекцій. Під час семінарів студенти виступають з підготовленими доповідями, беруть участь в обговоренні інших доповідей (дискусії), формулюють запитання, виступають з рецензіями, висловлюють власні оцінки, погляди, демонструють вміння та навички з підготовки, виголошення та аналізу промов на різні теми, вміння імпровізувати під час виступів в залежності від заявленої тематики.

Плани семінарських занять для студентів денної форми навчання всіх спеціальностей охоплюють 8 тем з курсу „Риторика” і розраховані на 16 годин. Кожна тема спрямована на практичне застосування матеріалу лекційного курсу та знань з риторики, необхідних для підготовки, виголошення промов та їх обговорення. Плани семінарів не дублюють лекційного курсу, а конкретизують і доповнюють його завдяки практичній роботі – виступам студентів на задані теми перед аудиторією, вдосконалення рівня їхнього ораторського мистецтва.

Для підготовки кожної теми семінарів студентам пропонується список рекомендованої літератури, опрацювання якої дозволить ґрунтовно опанувати відповідну проблематику. Рекомендованою літературою можна скористатися на Освітньому сайті КНУБА, в читальному залі бібліотеки КНУБА, в навчально-методичному кабінеті кафедри політичних наук (ауд. 432). Крім того, бібліотека та навчально-методичний кабінет володіють фондами періодичних видань, ознайомлення з якими допоможе студентам актуалізувати отримані знання з риторики.

Під час роботи на семінарі студенти повинні продемонструвати свої знання та навички, вільно виступаючи перед аудиторією на задану тему із промовою, підготовленою за усіма законами риторики, відповівши на запитання аудиторії та проаналізувавши свою промову після виступу.

Високу оцінку студент отримує тоді, коли системно логічно висвітлює задану тему своїми словами, користуючись тезами до промови, відповідає на запитання, веде дискусію на високому рівні та здійснює аналіз власної промови згідно із законами риторики.

Перші доповіді з питань семінару варто розраховувати на 5-10 хв. (в залежності від кількісного складу групи, адже кожен студент повинен встигнути виголосити свою промову) - як правило, перед аудиторією, але не з трибуни – для того, щоб оцінити не лише вербальну, а й невербальну компоненту виступу. Подальше обговорення виступу включає такі форми участі в семінарі: запитання, зауваження, доповнення, побажання, розгорнута оцінка. Регламент участі в обговоренні доповіді – до 5 хв. Консультації з дисципліни проводяться керівником курсу щотижнево у понеділок о 15:20 в ауд. 431 Центрального корпусу КНУБА. Якщо заняття з дисципліни проводить інший викладач, графік консультаційних занять доводиться ним до студентів на початку вивчення дисципліни.

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Специфіка дисципліни вимагає акцентування на практичній роботі з оволодіння навичками ораторського мистецтва із застосуванням різних методів тренувань для розвитку та вдосконалення дикції. Окрім самостійних фонетичних тренувань шляхом вимовляння різних звуків, студентам рекомендується на кожне заняття вивчити 1-2 складні скоромовки.

Практичне заняття 1 Презентаційна промова

1. Підготувати і виголосити промову на тему “Чому я обрав/обрала цю спеціальність?”
2. Відповіді на запитання аудиторії. Обговорення виголошених промов.

Література:

Антоненко-Давидович Б. Як ми говоримо. - Центр навчальної літератури. – 2019. – 284 с.

Бібліотека Київського національного університету будівництва і архітектури. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://library.knuba.edu.ua/>

Борг Дж. Мистецтво говорити. Таємниці ефективного спілкування. – «Фабула», 2019. – 304 с.

Кацавець Р.С. Ораторське мистецтво. Підручник. – Алерта., 2021. – 250 с.

Кінг Л. Як розмовляти будь з ким, будь-коли і будь-де. – «МонолитBizz», 2019. – 204 с.

Куньч З. Й. Риторичний практикум. — Львівська політехніка., 2018. – 212 с.

Онуфрієнко Г. С. Риторика: Навч. посібн. – К.: Центр учб. літератури, 2019. – 625 с.

Риторика: підручник/ Зоряна Куньч, Галина Городиловська, Ірина Шмілик. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2016. – 496 с.

Флемінг К. Книга Говорити легко та невимушено. Як стати приємним співрозмовником. - Книжковий клуб "Клуб Сімейного Дозвілля"., 2020. – 240 с.

Шинкарук В.Д., Теслюк В. М. Основи риторики: навч. Посібн. – Ліра-К. – 2021. – 320 с.

Практичне заняття 2

Мотиваційна промова

1. Підготувати і виголосити промову, яка б мотивувала аудиторію до яких-небудь дій (сортувати сміття, кинути палити, провести позачергову толоку тощо).
2. Відповіді на запитання аудиторії. Аналіз та обговорення виступів.

Література:

- Борґ Дж. Мистецтво говорити. Таємниці ефективного спілкування. – «Фабула», 2019. – 304 с.
- Вандишев В., Перемолова О. Риторика в філософсько-комунікативному вимірі: навч. Посібн. – Кондор., 2017 – 492 с.
- Карнегі Д. Як здобувати друзів і впливати на людей. – «КМ-БУКС», 2022. – 256 с.
- Кінґ Л. Як розмовляти будь з ким, будь-коли і будь-де. – «МонолитBizz», 2019. – 204 с.
- Колотілова Н.А. Логіка і риторика: ретроспектива взаємозв'язку: монографія – Центр учбової літератури, 2021. – 272 с.
- Плотницька І. М., Левченко О. П. Ораторське мистецтво: навч.-метод. посібн. – ЦУЛ., 2021. – с.110.
- Риторика: підручник/ Зоряна Куньч, Галина Городиловська, Ірина Шмілик. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2016. – 496 с.
- Роудз М. Як розмовляти з ким завгодно. Впевнене спілкування в будь-якій ситуації. - Центр навчальної літератури. – 2020. - 160 с.
- Стотхарт К. Як знайти спільну мову. Впевненість і харизма при спілкуванні з особистостями різного типу. - «КМ-БУКС», 2021. – 304с.
- Хорошевський А. Промови, що змінили світ. - "Фоліо", 2021. - 314 с.
- Чалдіні Р. Психологія впливу. - Книжковий клуб "Клуб Сімейного Дозвілля", 2022. – 608 с.
- Шинкарук В.Д., Теслюк В. М. Основи риторики: навч. Посібн. – Ліра-К. – 2021. – 320 с.

Практичне заняття 3

Промова з метою змінити переконання

1. Підготувати і виголосити промову, яка б стимулювала аудиторію змінити переконання (винести вирок на користь звинувачуваного, відмовитися від уживання м'яса, користуватися лише альтернативними джерелами енергії тощо).
2. Відповіді на запитання аудиторії. Аналіз та обговорення виступів.

Література:

- Борґ Дж. Мистецтво говорити. Таємниці ефективного спілкування. – «Фабула», 2019. – 304 с.
- Карнегі Д. Як здобувати друзів і впливати на людей. – «КМ-БУКС», 2022. – 256 с.
- Кінґ Л. Як розмовляти будь з ким, будь-коли і будь-де. – «МонолитBizz», 2019. – 204 с.
- Онуфрієнко Г. С. Риторика: Навч. посібн. – К.: Центр учб. літератури, 2019. – 625 с.
- Плотницька І. М., Левченко О. П. Ораторське мистецтво: навч.-метод. посібн. – ЦУЛ., 2021. – с.110.
- Риторика: підручник/ Зоряна Куньч, Галина Городиловська, Ірина Шмілик. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2016. – 496 с.
- Роудз М. Як розмовляти з ким завгодно. Впевнене спілкування в будь-якій ситуації. - Центр навчальної літератури. – 2020. - 160 с.
- Стотхарт К. Як знайти спільну мову. Впевненість і харизма при спілкуванні з особистостями різного типу. - «КМ-БУКС», 2021. – 304с.
- Флемінґ К. Книга Говорити легко та невимушено. Як стати приємним співрозмовником. - Книжковий клуб "Клуб Сімейного Дозвілля", 2020. – 240 с.
- Хорошевський А. Промови, що змінили світ. - "Фоліо", 2021. - 314 с.
- Чалдіні Р. Психологія впливу. - Книжковий клуб "Клуб Сімейного Дозвілля", 2022. – 608 с.

Практичне заняття 4

Промова гіпотетичного лауреата Нобелівської премії

1. Підготувати і виголосити промову від імені гіпотетичного лауреата Нобелівської премії на будь-яку тему, що стосується галузі, в якій присуджена премія.
2. Відповіді на запитання аудиторії. Аналіз та обговорення виступів.

Література:

- Абрамович С. Д. Структура ораторського твору. Логічні та емоційні засади промови // Риторика : навч. посіб. / С. Д. Абрамович, М. Ю. Чікарькова ; М-во освіти і науки України. – Львів, 2001. – С. 5–172.
- Бібліотека Київського національного університету будівництва і архітектури. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://library.knuba.edu.ua/>
- Борґ Дж. Мистецтво говорити. Таємниці ефективного спілкування. – «Фабула», 2019. – 304 с.
- Кацавець Р.С. Ораторське мистецтво. Підручник. – Алерта., 2021. – 250 с.
- Кінґ Л. Як розмовляти будь з ким, будь-коли і будь-де. – «МонолитBizz», 2019. – 204 с.
- Онуфрієнко Г. С. Риторика: Навч. посібн. – К.: Центр учб. літератури, 2019. – 625 с.
- Плотницька І. М., Левченко О. П. Ораторське мистецтво: навч.-метод. посібн. – ЦУЛ., 2021. – с.110.
- Риторика: підручник/ Зоряна Куньч, Галина Городиловська, Ірина Шмілик. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2016. – 496 с.
- Хорошевський А. Промови, що змінили світ. - "Фоліо", 2021. - 314 с.

Практичне заняття 5

Рекламна промова

1. Підготувати і виголосити рекламну промову, промову для презентації послуги/продукту.
2. Відповіді на запитання аудиторії. Аналіз та обговорення виступів.

Література:

- Абрамович С. Д. Мовленнєва комунікація : підручник / С. Д. Абрамович, М. Ю. Чікарькова ; М-во освіти і науки України. - Київ : Центр навч. літ., 2004. - 472 с.
- Барна Н.В. Іміджелогія. – Київ, 2008. URL : https://dut.edu.ua/uploads/l_1776_66617386.pdf
- Борґ Дж. Мистецтво говорити. Таємниці ефективного спілкування. – «Фабула», 2019. – 304 с.
- Кацавець Р.С. Ораторське мистецтво. Підручник. – Алерта., 2021. – 250 с.
- Кінґ Л. Як розмовляти будь з ким, будь-коли і будь-де. – «МонолитBizz», 2019. – 204 с.
- Куньч З. Й. Риторичний практикум. — Львівська політехніка., 2018. – 212 с.
- Онуфрієнко Г. С. Риторика: Навч. посібн. – К.: Центр учб. літератури, 2019. – 625 с.
- Плотницька І. М., Левченко О. П. Ораторське мистецтво: навч.-метод. посібн. – ЦУЛ., 2021. – с.110.
- Риторика: підручник/ Зоряна Куньч, Галина Городиловська, Ірина Шмілик. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2016. – 496 с.
- Роудз М. Як розмовляти з ким завгодно. Впевнене спілкування в будь-якій ситуації. - Центр навчальної літератури. – 2020. - 160 с.
- Стотхарт К. Як знайти спільну мову. Впевненість і харизма при спілкуванні з особистостями різного типу. - «КМ-БУКС», 2021. – 304с.
- Хорошевський А. Промови, що змінили світ. - "Фоліо", 2021. - 314 с.
- Чалдіні Р. Психологія впливу. - Книжковий клуб "Клуб Сімейного Дозвілля", 2022. – 608 с.

Практичне заняття 6

Промова з прогнозуванням

1. Підготувати і виголосити промову на тему «Демографічна криза в Україні: виклики і перспективи подолання».
2. Відповіді на запитання аудиторії. Аналіз та обговорення виступів.

Література:

- Демографічна криза / В. С. Стешенко // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2007. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-21465>
- Державна служба статистики України // https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2007/ds/nas_rik/nas_u/nas_rik_u.html

Ділове спілкування: риторика та ораторське мистецтво в державному управлінні: навч.-метод. матеріали / С. А. Бронікова, З. Ф. Кудрявцева, І. М. Плотницька. – К. : НАДУ, 2010. – 44 с.

Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М.Птухи Національної академії наук України: <https://idss.org.ua/index>

Кацавець Р.С. Ораторське мистецтво. Підручник. – Алерта., 2021. – 250 с.

Куньч З. Й. Риторичний практикум. — Львівська політехніка., 2018. – 212 с.

Онуфрієнко Г. С. Риторика: Навч. посібн. – К.: Центр учб. літератури, 2019. – 625 с.

Освітній портал Київського національного університету будівництва і архітектури. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: org2.knuba.edu.ua/

Стешенко В. С. Криза демореальності, криза демографічна. Криза демореальності в Україні на рубежі 20 та 21 ст. // Енциклопедія історії України : у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. ; Інститут історії України НАН України. — К. : Наукова думка, 2009. — Т. 5 : Кон — Кю. — 560 с.

Шинкарук В.Д., Теслюк В. М. Основи риторики: навч. Посібн. – Ліра-К. – 2021. – 320 с.

Практичне заняття 7

Прес-конференція з питань програми розвитку

1. Провести прес-конференцію, присвячену презентації нової програми розвитку певної галузі (будівництва, туризму, освіти, науки тощо).
2. Відповіді на запитання аудиторії. Аналіз та обговорення виступів.

Література:

Ділове спілкування: риторика та ораторське мистецтво в державному управлінні: навч.-метод. матеріали / С. А. Бронікова, З. Ф. Кудрявцева, І. М. Плотницька. – К. : НАДУ, 2010. – 44 с.

Дрешпак В. М. Комунікації в публічному управлінні: навч. посіб., Дніпро: ДРІДУ НАДУ, 2015. 168 с.

Забезпечення ефективної взаємодії органів виконавчої влади з громадськістю: навч.-метод. матеріали / Н. О. Алюшина, Н. Б. Ларіна, О. Р. Антонова ; упоряд. А. В. Ковальчук. – К.: НАДУ, 2013. – 76 с.

Кацавець Р.С. Ораторське мистецтво. Підручник. – Алерта., 2021. – 250 с.

Кінг Л. Як розмовляти будь з ким, будь-коли і будь-де. – «МонолитBizz», 2019. – 204 с.

Ковалевська Т. Ю. Основи ефективної комунікації: навч. посіб. (порадник управлінцеві на щодень) / Т. Ю. Ковалевська, С. А. Бронікова. – Одеса: Фенікс, 2008. – 140 с.

Комунікативна діяльність в державному управлінні : навч. посіб. / Н. М.

Драгомирецька, К.С. Кандагура, А. В. Букач. – Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2017 – 180 с.

Комунікації в публічному управлінні: аспекти організаційної культури та ділового спілкування : навч. посіб. / уклад.: Гошовська В. А. та ін. – Київ : К.І.С., 2016. – 130 с.

Куньч З. Й. Риторичний практикум. — Львівська політехніка., 2018. – 212 с.

Онуфрієнко Г. С. Риторика: Навч. посібн. – К.: Центр учб. літератури, 2019. – 625 с.

Освітній портал Київського національного університету будівництва і архітектури.

[Електронний ресурс]. – Режим доступу: org2.knuba.edu.ua/

Платон. Діалоги. — Фоліо., 2022. — 349 с.

Практичний посібник для працівників комунікаційних структур в органах влади

[Електронний ресурс] / упоряд. З. Казанжи. — Київ, 2016. — 112 с. — Режим доступу : <http://imi.org.ua/wp-content/uploads/2017/06/posibnyk.pdf>.

Роудз М. Як розмовляти з ким завгодно. Впевнене спілкування в будь-якій ситуації. - Центр навчальної літератури. — 2020. - 160 с.

Холод О. М. Комунікаційні технології [підруч.] / О. М. Холод — К.: «Центр учбової літератури». — 2013. — 211 с.

Чалдіні Р. Психологія впливу. - Книжковий клуб "Клуб Сімейного Дозвілля", 2022. — 608 с.

Шевченко О. В. Основи PR-практики: прикладний аспект / О. В. Шевченко. — К. : Центр вільної преси, 2007. — 157 с.

Флемінг К. Книга Говорити легко та невимушено. Як стати приємним співрозмовником. - Книжковий клуб "Клуб Сімейного Дозвілля", 2020. — 240 с.

Шинкарук В.Д., Теслюк В. М. Основи риторики: навч. Посібн. — Ліра-К. — 2021. — 320 с.

Практичне заняття 8

Промова експромтом

1. Підготувати і виголосити промову на щойно задану тему експромтом.
2. Відповіді на запитання аудиторії. Аналіз та обговорення виступів.

Література:

Борг Дж. Мистецтво говорити. Таємниці ефективного спілкування. — «Фабула», 2019. — 304 с.

Вандишев В., Перемолова О. Риторика в філософсько-комунікативному вимірі: навч. Посібн. — Кондор., 2017 — 492 с.

Карнегі Д. Як здобувати друзів і впливати на людей. — «КМ-БУКС», 2022. — 256 с.

Кацавець Р.С. Ораторське мистецтво. Підручник. — Алерта., 2021. — 250 с.

Кінг Л. Як розмовляти будь з ким, будь-коли і будь-де. — «МонолитBizz», 2019. — 204 с.

Колотілова Н.А. Логіка і риторика: ретроспектива взаємозв'язку: монографія — Центр учбової літератури, 2021. — 272 с.

Куньч З. Й. Риторичний практикум. — Львівська політехніка., 2018. — 212 с.

Марк Аврелій. Розмисли. Наодинці з собою. Промови Марка Аврелія. — Андронум., 2021. — 116 с.

Плотницька І. М., Левченко О. П. Ораторське мистецтво: навч.-метод. посібн. — ЦУЛ., 2021. — с.110.

Риторика: підручник/ Зоряна Куньч, Галина Городиловська, Ірина Шмілик. — Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2016. — 496 с.

Роудз М. Як розмовляти з ким завгодно. Впевнене спілкування в будь-якій ситуації. - Центр навчальної літератури. — 2020. - 160 с.

Ткачук Р. Ф. Полемічна традиція унійних письменників кінця XVI — першої половини XVII ст.: доба і постаті, текст і прототекст, риторика і поетика. Київ: КММ, 2019. 486 с.

Флемінг К. Книга Говорити легко та невимушено. Як стати приємним співрозмовником. - Книжковий клуб "Клуб Сімейного Дозвілля", 2020. – 240 с.

Хорошевський А. Промови, що змінили світ. - "Фоліо", 2021. - 314 с.

ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Тема роботи може бути обрана із тих, що зазначені в робочій програмі дисципліни, або ж запропонована студентом - за умови її актуальності у контексті вивчення дисципліни. Після обрання теми індивідуального завдання студент складає план роботи. Рекомендується розпочинати підготовку до індивідуального завдання після того, як студент прослухає лекційний курс і зможе застосувати у роботі набуті знання. Попередній етап підготовки полягає у конспектуванні джерел та вивченні рекомендованої літератури з обраної теми, наступний - систематизацію та аналіз матеріалу. Фінальний етап передбачає підготовку основних положень роботи та формування висновків.

Структура індивідуального завдання: ☐

Зміст

☐ Вступ. У ньому має бути зазначена актуальність обраної теми, мета і завдання дослідження.

☐ Основна частина роботи ☐

Висновки

☐ Проблеми та перспективи подальшої розробки теми ☐

Список використаних джерел та літератури

Висновки студент повинен зробити відповідно до поставлених у вступі завдань. При використанні джерел та літератури у тексті дослідження повинні бути посилання на відповідні ресурси (у разі використання електронних ресурсів слід зазначати режим доступу).

Робота над індивідуальним завданням як різновид самостійної роботи спрямована на формування навичок опрацювання теоретичного матеріалу, вмінь аналізувати основоположні категорії дисципліни та виявляти взаємозв'язок між її головними поняттями.

Вимоги до оформлення індивідуальної роботи:

☐ 10-15 сторінок друкованого тексту або 18-20 сторінок тексту, написаного від руки;

☐ на першій сторінці зазначається тема і зміст роботи ☐
титульна сторінка оформляється за зразком

Тематика індивідуальних робіт:

Міфологія красномовства.

Ораторське мистецтво Стародавнього світу.

Оратори Давньої Греції: загальна характеристика риторичного ідеалу.
Оратори Гомерівської Греції.
Ораторське мистецтво Перікла.
Риторична майстерність Лісія.
Ораторське мистецтво Демосфена.
Ораторська спадщина Сократа.
Платон про предмет красномовства.
Внесок Аристотеля в теорії красномовства.
Риторика Стародавнього Риму.
Катон як оратор.
Марк Антоній Оратор.
Цицерон – великий римський оратор.
Гай Юлій Цезар – визначний політик, письменник, військовий полководець, засновник Римської імперії.
Ораторське мистецтво в епоху імперії Квінтіліана.
Загальна характеристика ораторського мистецтва в період Середньовіччя.
Українські майстри ораторського мистецтва: спільне та особливе.
Риторика Київської держави.
Мовотворчість Івана Вишенського.
Мовна спадщина Григорія Сковороди.
Риторика в Києво-Могилянській академії (Інокентій Гізель, Лазар Баранович, Іоанікій Галятовський, Антоній Радивиловський, Стефан Яворський).
Теорія красномовства Феофана Прокоповича.
Соціальне значення мистецтва красномовства.
Риторика як наука і навчальна дисципліна.
Основні розділи класичної риторики.
Стратегія і тактика промови.
Комунікативні ознаки мовлення.
Основні закони риторики.
Оратор і вимоги до нього.
Основні роди, види і жанри красномовства.
Логіка і емоції в промові.
Елементи художності та літературні прийоми в мові оратора.
Типи промов.
Зовнішня культура оратора.
Різновиди судових промов, їх засади і функції.
Неориторика - традиції і новаторство.
Метафора і її значення в мові як стилістичної фігури.

Культура мови і сучасна риторика.
ЗМІ та їх роль у житті суспільства.
Гомілетика - церковне красномовство.
Парламентська культура сучасних ораторів.
Образ сучасного політичного оратора.
Мистецтво полеміки та дискусії.
Специфіка судової полеміки.
Роль ораторського мистецтва у кар'єрі юристів.
Роль інтернет-платформ у розвитку сучасної риторики.
Феномен відеоблогерів: риторичний аспект.
Вплив пандемії та актуальність ораторського мистецтва в онлайн-комунікаціях.
Теледебати як інструмент впливу на суспільство.
Роль інтернет-платформ у розвитку сучасної риторики.
Феномен відеоблогерів: риторичний аспект.
Стріми як зразок імпровізації в риториці.
Особливості застосування вербаліки й невербаліки у коротких виступах (Тік-Ток, Reels тощо).
Вплив штучного інтелекту на процес створення промови: виклики і перспективи

МОДУЛЬНО-РЕЙТИНГОВА СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ

Вивчення курсу в організаційному плані здійснюється за модульно-рейтинговою системою. Рейтингова оцінка з дисципліни – це сума оцінок (балів) усіх видів навчання студентів, які передбачаються навчальною програмою. До них відносяться :

- відвідування лекцій і наявність та якість конспектів лекцій; -
- відвідування семінарів та участь в них:
 - а) виступи з доповідями , б)
 - доповнення доповідей,
 - г) вміння формулювати і ставити питання, вести дискусії -
 - написання та захист індивідуальних завдань.

Модульний контроль проводиться після завершення практичних занять і здійснюється за навчальними матеріалом, що розглядався в курсі. Формою модульного контролю є письмові контрольні роботи, тестування та усне опитування студентів.

До модульного контролю допускаються студенти, які виконали усі види навчальних робіт, передбачених навчальною програмою.

Студенти, які не пройшли модульний контроль, не допускаються до підсумкового контролю (екзамену).

За дозволом деканату та за згодою кафедри окремі студенти (при наявності необхідної мотивації) можуть в додатковий час спробувати підвищити свій рейтинг модульного контролю.

При оцінюванні знань студентів використовується чотирибальна шкала оцінювання (5, 4, 3, 2), яка водночас приводиться у відповідність до європейської шкали оцінювання ECTS за таблицею:

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі ди навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Студенту, який має підсумкову оцінку за дисципліну від 35 до 59 балів, призначається додаткова залікова сесія. В цьому разі він повинен виконати додаткові завдання, визначені викладачем.

Студент має право на опротестування результатів контролю (апеляцію). Правила подання та розгляду апеляції визначені внутрішніми документами КНУБА, які розміщені на сайті КНУБА та зміст яких доводиться до студентів на початку вивчення дисципліни.

Розподіл балів для дисципліни з формою контролю залік

Поточне оцінювання Змістовні модулі			Індивідуальна робота	Підсумко вий тест (залік)	Сума балів
1	2	3			
10	10	30	20	30	100

ПИТАННЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЯ

Предмет і завдання риторики.

Зв'язок риторики з іншими науками.

Роль ораторського мистецтва в житті суспільства.

Спадщина античних ораторів та її значення для сучасної риторики.

Сократ як один із засновників риторичного мистецтва.

Платон: філософ, оратор, письменник.

Внесок Аристотеля у розвиток риторичної науки.

Відмінності римської риторики від давньогрецької.

Цицерон – найвидатніший серед ораторів Давнього Риму.

Діяльність Гая Юлія Цезаря та її значення для європейської культури.

Квінтіліан як основоположник педагогічної риторики.

Видатні оратори Давньої Русі.

Внесок Ф.Прокоповича у розвиток вітчизняної риторики.

Праці М. Ломоносова про ораторське мистецтво.

Роль Києво-Могилянської академії в розвитку риторики.

Основні закони взаємодії оратора з аудиторією.

Значення культури мовлення для ораторської діяльності.

Сучасні вимоги до оратора.

Характеристика основних етапів підготовки до виступу.

Роль вербаліки та невербаліки у публічному виступі.

Інтонційно-виразні засоби ораторського мистецтва.

Психологічна культура і компетентність оратора.

Причини невдалих виступів та способи їх усунення.

Загальні принципи побудови виступу.

Місце риторики у юридичній діяльності.

Етика ведення дискусії

Аргументація у публічному виступі.

Критичний аналіз промов як засіб вдосконалення ораторських навичок.

Майстерність промовця у політичному житті суспільства.

Ідеальний оратор минулого і сучасності – який він?

ПОЛІТИКА ЩОДО АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

1. Списування під час тестування та інших опитувань, які проводяться у письмовій формі, заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). У разі виявлення фактів списування з боку студента він отримує інше завдання. У разі повторного виявлення призначається додаткове заняття для проходження тестування.

2. Тексти індивідуальних завдань (в т.ч. у разі, коли вони виконуються у формі презентацій або в інших формах) перевіряються на плагіат. Для цілей захисту індивідуального завдання оригінальність тексту має складати не менше 70%. Виключення становлять випадки зарахування публікацій студентів у матеріалах наукових конференціях та інших наукових збірниках, які вже пройшли перевірку на плагіат.

ПОЛІТИКА ЩОДО ВІДВІДУВАННЯ

1. Студент, який пропустив аудиторне заняття з поважних причин, має продемонструвати викладачу та надати до деканату ФУПП документ, який засвідчує ці причини.

2. Студент, який пропустив лекційне заняття, повинен законспектувати зміст цього заняття та продемонструвати конспект викладачу до складання заліку.

3. Студент, який пропустив практичне заняття, повинен законспектувати джерела, які були визначені викладачем як обов'язкові для конспектування, та продемонструвати конспект викладачу до складання заліку.

4. За об'єктивних причин (хвороба, міжнародне стажування тощо) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу.

Підручники та базова література:

Адамович А. Є., Шлеїна Л. І. А. Посібник-практикум з дисципліни «Основи ораторського мистецтва». Мелітополь: ФО-П Однорог Т. В., 2021. 93 с.

Антоненко-Давидович Б. Як ми говоримо. - Центр навчальної літератури. – 2019. – 284 с.

Барна Н.В. Іміджологія. – Київ, 2008. URL: https://duikt.edu.ua/uploads/l_1776_66617386.pdf

Білавич Г. Основи риторики і красномовства. Навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ, 2020. - 211 с.

Бондаренко Г. Л. Національне соціально-побутове красномовство як особливий вид усного мовлення. — Умань, 2006.

Борі Дж. Мистецтво говорити. Таємниці ефективного спілкування. – «Фабула», 2019. – 304 с.

Бутенко Н. Ю. Комунікативні процеси у навчанні: Підручн. – Вид. 2-ге, без змін. –

К.: КНЕУ, 2006. – 384 с.

Вандишев В., Перемолова О. Риторика в філософсько-комунікативному вимірі: навч. Посібн. – Кондор., 2017 – 492 с.

Вандишев В.М. Риторика: екскурс в історію вчень і понять: Навч. посібник. – К.: Кондор, 2003. – 264 с.

Гапотій В. Д. Основи ораторського мистецтва: навчально-методичний посібник. Мелітополь, ФОП Однорог Т.В., 2019. 168 с.

Давиденко В.В. Основи ораторського мистецтва та ділове спілкування сучасного спеціаліста: Навч. посіб. – Вінниця: О. Власюк, 2003. – 167 с.

Ділове спілкування: риторика та ораторське мистецтво в державному управлінні: навч.-метод. матеріали / С. А. Бронікова, З. Ф. Кудрявцева, І. М. Плотницька. – К. : НАДУ, 2010. – 44 с.

Дрешпак В. М. Комунікації в публічному управлінні : навч. посіб. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2015. 168 с.

Карнегі Д. Як здобувати друзів і впливати на людей. – «КМ-БУКС», 2022. – 256 с.

Кацавець Р.С. Ораторське мистецтво. Підручник. – Алерта., 2021. – 250 с.

Кінг Л. Як розмовляти будь з ким, будь-коли і будь-де. – «МонолитBizz», 2019. – 204 с.

Коваленко С. М. Сучасна риторика: Навчально-практичний посібник. – Тернопіль: Мандрівець, 2007. – 184 с.

Колотілова Н.А. Логіка і риторика: ретроспектива взаємозв'язку: монографія – Центр учбової літератури, 2021. – 272 с.

Колотілова Н. А. Риторика: Навч. посібн. – К.: Центр учб. літератури, 2007. – 232 с.

Комунікації в публічному управлінні: аспекти організаційної культури та ділового спілкування : навч. посіб. / уклад.: Гошовська В. А. та ін. – Київ : К.І.С., 2016. – 130 с.

Конспект лекцій із риторики / укладач : І. Романова. Харків : ХГПА, 2021. 42 с.

Куньч З. Й. Риторичний практикум. — Львівська політехніка., 2018. – 212 с.

Лісовський П. М. Суспільна риторика: навч. посіб. для студентів ВНЗ – Київ: Кондор, 2018. – 244 с.

Мацько Л.І., Мацько О.М. Риторика: Навч. посіб. – К.: Вища шк., 2003. – 311с.

Навчальний посібник з курсів «Основи риторики» і «Професійна риторика» / Укл. І. Гузенко. – Львів: ЛДУФК, 2006. – 76 с.

Олійник О. Б. Основи ораторської майстерності: Навч. посібн. – К.: Кондор, 2010. – 181 с.

Олійник О. Б. Риторика: Навч. посібн. – К.: Кондор, 2009. – 170 с.

Олійник О. Б. Сучасна ділова риторика: Навч. посібн. – К.: Кондор, 2018. – 166с.

Онуфрієнко Г. С. Риторика: Навч. посібн. – К.: Центр учб. літератури, 2019. – 625 с.

Практичний посібник для працівників комунікаційних структур в органах влади [Електронний ресурс] / упоряд. З. Казанжи. – Київ, 2016. – 112 с.

Плотницька І. М., Левченко О. П. Ораторське мистецтво: навч.-метод. посібн. – ЦУЛ., 2021. – с.110.

Роудз М. Як розмовляти з ким завгодно. Впевнене спілкування в будь-якій ситуації. - Центр навчальної літератури. - 2020. - 160 с.

Сагач Г. М. Вибрані праці: У 5 т. — Рівне, 2006.

Сагач Г. М. Ділова риторика: Мистецтво риторичної комунікації. — К.: Зоря, 2003.

Сагач Г. М. Словник основних термінів та понять риторики. — К., 2006.

Себаг-Монтефіоре С. Промови, що змінили світ. – КМ-Букс, 2024. – 344 с.
Стельмахович М. Український мовленнєвий етикет // Народознавство. 1997. № 38.
Стотхарт К. Як знайти спільну мову. Впевненість і харизма при спілкуванні з особистостями різного типу. - «КМ-БУКС», 2021. – 304с.
Теслюк В.М. Основи красномовства. – Ліра-К, 2021. – 282 с.
Томан І. Мистецтво говорити. К., 1986
Чалдіні Р. Психологія впливу. - Книжковий клуб "Клуб Сімейного Дозвілля", 2022. – 608 с.
Чепіга І. П. Ораторське мистецтво на Україні в XVI-XVII ст. // Українська мова і література в школі. 1989. № 10. С. 64-68.
Хорошевський А. Промови, що змінили світ. - "Фоліо", 2021. - 314 с.
Шинкарук В.Д., Теслюк В. М. Основи риторики: навч. Посібн. – Ліра-К. – 2021. – 320 с.

Допоміжна література:

Антоненко-Давидович Б. Як ми говоримо. - Центр навчальної літератури. – 2019. – 284 с.
Багінський А.В. Сучасні соціально-політичні конфлікти у структурному вимірі // ВІСНИК НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право. Випуск 2 (42) 2019. – с.6-10.
Богдан С. К. Мовний етикет українців: традиції і сучасність. К., 1998.
Гауді Т. Сила запитань. Як ефективно комунікувати й переконувати інших. – К.: Наш Формат, 2022. – 248 с.
Дебати: Навч. посіб. — К., 2001.
Долар М. Голос і більш нічого. – Komubook, 2022. – 304 с.
Золотослів: Хрестоматія до курсу риторики / Авт. - упоряд. Г.М. Сагач. – К.: РНМК, 1992. – 158 с.
Ковалів Б. Мистецтво слова. – ЦУЛ. – 2022. – 114 с.
Комунікативна діяльність в державному управлінні : навч. посіб. / Н. М. Драгомирецька, К.С. Кандагура, А. В. Букач. – Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2017 – 180 с.
Кононович-Горбацький Й. Оратор Могиланський //Філософська думка. – 1972. – №3.
Маслюк В. П. Латиномовні поетики і риторики XVII першої половини XVIII ст. та їх роль у розвитку теорії літератури на Україні. К., 1983.
Олефіренко Володимир. Княгиня риторики. — К., 2002.
Павленко Г. І. Полемічна література // Енциклопедія історії України : у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. ; Інститут історії України НАН України. — К. : Наукова думка, 2011. — Т. 8 : Па — Прик. — С. 322. — 520 с. : іл. — ISBN 978-966-00-1142-7
Пономарів О. Д. Культура слова. — К.: Либідь, 2001.
Поплавська Н.М. Полемісти. Риторика. Переконування (українська полемічно-публіцистична проза кінця XVI – початку XVII ст.). Тернопіль, 2007.
Радевич-Винницький Я. Етикет і культура спілкування. Львів, 2001.
Сагач Г. М. Ділова риторика: Мистецтво риторичної комунікації. — К., 2003.

Сагач Г. М. Золотослів. — К., 1993.

Сагач Г. М. Риторичний квітник: афористичний золотослів. — К., 2004. 63с .

Сагач Г.М. Риторика. – Вид. 2-е, перероб. і доп. - К.: Видавничий дім „ЮРЕ”, 2000. – 567 с.

Сагач Г. М. Слово животворяще. — К., 2000.

Сагач Г. М. Храм Слова. — К., 2005.

Ткачук Р. Ф. Полемічна традиція унійних письменників кінця XVI — першої половини XVII ст.: доба і постаті, текст і прототекст, риторика і поетика. Київ: КММ, 2019. 486 с.

Флемінг К. Говорити легко та невимушено. Як стати приємним співрозмовником. - Книжковий клуб "Клуб Сімейного Дозвілля"., 2020. – 240 с.

Хижняк З.І. Києво-Могилянська академія. – М., 1970.

Хміль І. Ф. Ділове спілкування. — К., 2004.

Цимбалюк Ю. В. Латинські прислів'я і приказки. — К., 1990.

Чулінда Л. І. Риторична майстерність. — К., 2000.

Джерела:

Арістотель. Поетика. – «Фоліо», 2018. – 160 с.

Арістотель. Політика. Поетика. - / Пер. з давньогр.: Б. Тен, О. Кислюк. — Фоліо., 2023. — 512 с.

Галятовський І. Ключ Розуміння. — К., 1985.

Марк Аврелій. Розмисли. Наодинці з собою. Промови Марка Аврелія. – Андронум., 2021. – 116 с.

Марк Туллій Ціцерон. Про закони. Про державу. Про природу богів. – Пер. В. Литвинов. – 2020. – 393 с.

Марк Туллій Ціцерон. Тускуланські бесіди. Про обов'язки. – «Апріорі», 2021. – 440 с.

Марк Туллій Ціцерон. Філіппіки. Катон Старший, або Про старість. - «Апріорі», 2021. – 378 с.

Платон. Держава. – Markobook., 2021. – 336 с.

Платон. Діалоги. — Фоліо., 2022. – 349 с.

Плутарх. Порівняльні життєписи. — Стилєт і стилос., 2023. – 480 с.

Прокопович Ф. Про риторичне мистецтво // Ф. Прокопович. Філософські твори. — К., 1979. — Т. 1.

Сковорода Г.С. Зібрання творів в 4-х т.: Фоліо., 2023. – 2329 с.

Хорошевський А. Промови, що змінили світ. - "Фоліо", 2021. - 314 с. URL : https://shron1.chtyvo.org.ua/Khoroshevskyi_Andrii/Promovy_scho_zminyly_svit.pdf

Інтернет-ресурси

Бібліотека Київського національного університету будівництва і архітектури. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://library.knuba.edu.ua/>

Освітній портал Київського національного університету будівництва і архітектури. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: org2.knuba.edu.ua/

TEDx в Україні. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [TED.com](https://www.ted.com)

**ЗРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ ТИТУЛЬНОГО АРКУША
ІНДИВІДУАЛЬНОЇ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ**

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БУДІВНИЦТВА І АРХІТЕКТУРИ**

**Факультет урбаністики та просторового планування
Кафедра політичних наук і права**

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ З
дисципліни «Риторика»
на тему «Античні традиції ораторського мистецтва»

Виконав(ла):
студент(ка) групи:
(вказати шифр групи)
(вказати прізвище та ініціали)

Перевірів(ла):
(вказати посаду, прізвище та
ініціали викладача)

Навчальне видання

РИТОРИКА

Методичні рекомендації
до вивчення дисципліни для студентів
спеціальностей «Публічне управління та
адміністрування»

Укладачі:

КОВАЛЕНКО Людмила Євгенівна